

5. Robert F. Mager, Decote G. Comment définir des objectifs pédagogiques / Robert F. Mager, Georges Decote // Center For Effective Performance, Psycho Sup-, / Éditeur: Dunod. – 2013. – 2 ème édition. – 144 p.

6. Commission Working Dokument. Report on the implementation of the Action Plan “Promoting language learning and linguistic diversity” [Electronic resource]. – Available from : http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/com554_en.pdf.

Дата надходження до редакції: 29.09.2016 р.

УДК 37.025

Наталя РОМАНИШИНА,

доктор педагогічних наук,

професор кафедри української літератури

Рівненського державного гуманітарного університету

НОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФЕНОМЕНУ КРЕАТИВНОСТІ

У рецензії на посібник Ольги Куцевол «Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)» обґрунтовано, що автор запропонувала принципово новий підхід до викладання цієї нормативної навчальної дисципліни, яка передбачає спрямування освітнього потенціалу методичної системи підготовки студентів ВНЗ, майбутніх учителів української літератури, на розвиток їх творчих здібностей. О. Куцевол тлумачить креативність як своєрідну здатність до творчості, а введення у педагогічний процес інновацій розглядає як результат творчості.

Ключові слова: методична підготовка, учитель літератури, творчий стиль, креативна парадигма, інноваційна стратегія

В рецензії на учебное издание Ольги Куцевол «Методика преподавания украинской литературы (креативно-инновационная стратегия)» обосновано, что автор предложила принципиально новый подход к преподаванию одноименной нормативной учебной дисциплины, который предусматривает направление образовательного потенциала методической системы подготовки студентов вузов, будущих учителей украинской литературы, на развитие их творческих способностей. О. Куцевол определяет креативность как своеобразную предрасположенность к творчеству, а внедрение в педагогический процесс инноваций рассматривает как результат творчества.

Ключевые слова: методическая подготовка, учитель литературы, творческий стиль, креативная парадигма, инновационная стратегия.

In review of textbook by Olga Kutsevol «Methods of Teaching Ukrainian Literature (creative and innovative strategy)» is ascertained that the author suggests the fundamentally new approach to teaching the subject «Methods of Teaching Ukrainian Literature» – focus methodical training of future teachers of literature in higher school on development of personality professional creative qualities. It is experimentally ascertained that the creativity is the propensity for art activity and pedagogical innovations is the result of the creative work

Key words: methodical training, teacher of literature, creative style, innovative strategy.

Постановка проблеми. Важливу роль у процесі підготовки сучасного вчителя відіграють технології саморозвитку особистості, формування творчого стилю педагогічної діяльності. Адже в суспільстві утвердився погляд на педагога як творчу індивідуальність, а працю навчати і виховувати порівнюють із мистецтвом, називають «вищим типом творчості» (К. Ушинський). Однак викладання стає мистецтвом, якщо проектується й організовується не за шаблоном; якщо вчитель моделює зміст і способи впливу на учнів, але здатний імпровізувати, реагує на прояви нерозуміння, байдужості; вміє зацікавити, захопити своїм предметом; мотивований на безперервний творчий саморозвиток, самоактуалізацію. Тому є потреба в обґрунтуванні теоретичного і практичного забезпечення розвитку креативності студентів ВНЗ, майбутніх учителів української літератури, у процесі опанування нормативної навчальної дисципліни «Методика викладання української літератури»; узгодженні мети, змісту, методів, засобів, форм навчання насамперед із гуманітарною та особистісною парадигмами освітнього процесу, з урахуванням методологічних засад креалогії, креагогії, креасофії, педагогічної інноватики.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У роботі автор спирається на дослідження з теорії творчості, праці, в яких визначено філософські, психологічні особливості творчої діяльності, розвитку творчих здібностей, креативності (Ф. Баррона, Р. Бернса, І. Бежа, Д. Богоявленської, М. Воллаха, Г. Олпортга, К. Роджерса, Е. Фромма, А. Хуторського, Д. Чернілевського та ін.); формування особистості творчого вчителя (А. Алексюка, С. Архангельського, М. Євтуха, І. Зязюна, Н. Кузьміної, Н. Нічкало, О. Пехоти, О. Савченко, С. Сисєвої та ін.); дисертації, автори яких запропонували нові моделі підготовки студентів до професійно-педагогічної роботи на етапі інтеграції України до Європейського освітнього простору (О. Акімової, Н. Білоус, І. Волошук, В. Іванової, Л. Кекух, З. Левчук, Л. Таланової, Н. Устинової, В. Хомич, В. Шинкаренко та ін.).

Мета статті – обґрунтувати, що автор навчального посібника для студентів вищих навчальних закладів «Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)» О. Куцевол запропонувала принципово новий підхід до викладання нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання української літератури», яка передбачає спрямування освітнього потенціалу студентів-філологів, майбутніх учителів української літератури, на розвиток їх творчих здібностей, засвоєння та створення інновацій.

Виклад основного матеріалу. Суперечності в освітньому просторі нашої держави між потребою суспільства у спеціалістах із розвиненими креативними здібностями, здатних усвідомити мистецьку сутність як національного красного письменства, так і навчально-виховного процесу, творчо викладати школярам предмет «Українська література», та відсутністю теоретичного й методично-практичного забезпечення розвитку креативності в системі традиційної професійної підготовки студентів філологічних факультетів педагогічних ВНЗ зумовили вибір теми докторської дисертації О. Куцевол «Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури», успішно захищеної у 2007 році на засіданні спеціалізованої вченої ради у Національному педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова. Основні результати дисертаційного дослідження відображено в низці публікацій у фахових виданнях, зокрема монографії «Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури» [1].

Зростання зацікавлення студентів, учителів-словесників проблемою розвитку творчого потенціалу особистості на основі креативно-інноваційної стратегії зумовило розширення Ольгою Миколаївною Куцевол сфери наукових пошуків і доповнені перевидання попередньої праці «Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)» (К., 2009) [2], «Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)» (К., 2011) [3].

Концептуальні кодові знаки для дослідження винесено в «інтригуючу підназву» (С. Пульгер) – креативно-інноваційна стратегія. У вступі пояснено, що методична підготовка майбутніх учителів літератури становить цілісну, відкриту, динамічну систему, що має адекватну структуру, мету і зміст, нормативний і творчий компоненти. Однак, урахувавши сучасні вимоги розбудови вищої школи України, зміщення акцентів освітньої парадигми в бік гуманізації й саморозвитку особистості» [2, с. 6], є потреба модернізувати навчання методики української літератури на різних рівнях (теоретичний, практичний, науково-дослідний, самостійна та позааудиторна робота), із застосуванням принципів співтворчості, діалогізму, персоналізації знань; креативно-діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів до розвитку творчого потенціалу студентів; інтенсивних форм та методів навчання.

У першому розділі «*Методологічні засади проблеми креативності в дискурсі загальної теорії творчості*» О. Куцевол висвітлює методологічні засади розвитку креативності майбутнього вчителя-словесника, окреслює підходи до трактування творчості у філософії, психології, літературознавстві. Вражає широта ерудиції, ґрунтовність

знань науковця: до аргументації власних ідей залучено вчення С. Балея, М. Бахтіна, О. Білецького, Л. Виготського, В. Водовозова, Д. Гілфорда, О. Дорошкевича, Г. Костюка, І. Кона, А. Маслоу, Д. Овсянко-Куликовського, В. Острогорського, О. Потєбні, К. Роджерса, В. Роменця, К. Ушинського, І. Франка, З. Фройда та ін. Ольга Миколаївна уточнює сутність, джерела, складники креативності; пояснює поняття «феномен творчості», «літературна творчість», «креативність», «креативна особистість», «антистимулятори творчості» тощо.

У другому розділі «*Методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури в контексті професійної підготовки*» проаналізовано генезу проблеми творчості вчителя-словесника в методичній науці та шкільній практиці від другої половини ХІХ ст. до початку ХХІ ст. «Етапними» методичними працями, що сприяли становленню творчого вчителя, названо насамперед підручники із методики навчання української літератури К. Сторчака, В. Неділька, Б. Степанишина, Є. Пасічника, Г. Токмань та ін. У науковий та навчальний обіг дослідницею введено поняття «креативність учителя літератури», «методична творчість», «педагогічна креативність». З-поміж трьох сфер творчої діяльності педагога – методична, комунікативна, творче самовиховання (В. Кан-Калик, Г. Коджаспірова, М. Нікандров та ін.) – О. Куцевол найбільше уваги приділяє методичній творчості, яку визначає як «діяльність, спрямовану на постановку дидактично-методичних завдань з удосконалення змісту, структури й системи шкільної літературної освіти й пошук нестандартних, оригінальних шляхів і засобів їх вирішення з метою розвитку суб'єктів навчально-виховної взаємодії за допомогою художнього слова [2, с.118-119], уточнює її джерела, структуру, форми, в яких виявляється новаторство в методичній діяльності словесника; послідовність розгортання творчого методичного пошуку на інформаційно-цільовому, проектувальному, практичному та рефлексивно-оцінювальному етапах.

Третій розділ «*Креативно-інноваційна стратегія професійно-методичної підготовки майбутніх учителів української літератури*» – теоретичне обґрунтування і презентація моделі розвитку креативності майбутніх учителів-словесників у форматі курсу методики літератури. Автор наголошує, що реформована система навчального процесу передбачає відмову від аналізу в студентській аудиторії готових дидактико-методичних схем, поширених стереотипів шкільної практики, загалом «наповнення» вихованців знаннями, а передбачає забезпечення умов для саморозвитку кожного, активну участь у плануванні дисципліни, динамічний зміст предмета, проблемний і альтернативний характер інформації; змінюються також функції викладача, зорієнтованого на контактну, діалогічну взаємодію із колективом. О. Куцевол визначає роль інтерактивних лекційних стратегій у розвитку креативності студентів філологічних факультетів; форми, методи та прийоми активізації творчого потенціалу суб'єктів навчання на практично-лабораторних заняттях, у процесі моделювання уроків української літератури, позакласних заходів; досліджує творчу спрямованість педагогічної практики, самостійної і науково-дослідної роботи студентів. Методистом розроблено і реалізовано програму спецсемінару

«Основи методичної творчості вчителя літератури» [2, с. 321-338].

Завершальний у роботі розділ *“Реалізація системи розвитку креативності майбутніх учителів літератури в процесі експериментальної роботи”* – опис методики проведення експериментально-дослідної роботи, коментування її результатів. Зокрема, діаграма рівнів розвитку актуальної креативності [2, с. 405] показує позитивну динаміку, зростання кількісних і якісних показників творчого потенціалу студентів експериментальних груп, які демонстрували свою продуктивно-створювальну спрямованість. Науковець стверджує, що учасники дослідного навчання зацікавилися методикою навчання української літератури, виявляли ініціативу, самостійність, активність у розв’язанні дидактично-методичних завдань, практикували інтерактивні форми, методи, прийоми навчальної діяльності, показали готовність до творчого виконання професійних обов’язків [2, с. 405].

Таким чином, сучасні вимоги до вчителя української літератури зумовлюють перегляд традиційних уявлень про зміст насамперед його методичної підготовки, акцентування на розвитку творчих здібностей, еврилогізації й психологізації навчання, зростання ролі інноваційних технологій у професійно-педагогічній підготовці, застосування як методологічних засад діяльності креативної, проблемної, розвивальної, особистісно орієнтованої, продуктивної освітніх парадигм.

Висновки. Праці Ольги Куцевол («Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури» (Вінниця, 2006); «Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія)» (К., 2009; К., 2011); «Життя і творчість письменника в дзеркалі «поетичної критики» (Вінниця, 2010); «Народився він для бою...» (Вивчення творчості Івана Багряного в школі) (Вінниця, 2011); «Вивчення життя і творчості Великого Кобзаря через художню рецепцію літературної шевченкіани» (Вінниця, 2013) та ін.) є подією українського наукового життя, про що свідчать численні рецензії авторства визначних українських методистів та літературознавців: Юрія Бондаренка «Як осягнути «терни» і «зірки» Івана Багряного» (Дивослово. – 2012. – № 8. – С. 63–64); Наталі Логвіненко «У світі художнього перекладу» (Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 5. – С. 47–48); «Будівнича креативної методики викладання української літератури» (Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 5. – С. 3–4); Світлани Паламар «Творчість Тараса Шевченка – еманція духовної історії української нації» (Українська література в загальноосвітній школі. – 2014. – № 6. – С. 42–45); Ганни Токмань «Вірші про письменників на уроці літератури: концепція Ольги Куцевол» (Дивослово. – 2011. – № 10. – С. 29–31); «Книги-відкриття Ольги Куцевол: науковий поступ, педагогічна творчість,

духовність» (Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – № 5. – С. 2–3); Ольги Харлан «Шевченко на усі часи» (Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2015. – Вип. 5. – С. 398–406 – Серія «Філологічні науки») та ін.

Активною є наукова і видавнича діяльність О. Куцевол у 2015-2016 роках, зокрема посібник із грифом МОН України «Вивчення життя і творчості Михайла Коцюбинського через рецепцію літературних та літературно-документальних джерел» (Вінниця, 2015) відзначено нагородою Вінницької облдержадміністрації та обласної ради [4, с. 8]. Також Ольга Миколаївна долучилася до організації V Всеукраїнського фестивалю «Мій особистісно зорієнтований урок» (м. Рівне, 15–16 жовтня 2015 р.), до підготовки і проведення Всеукраїнської інтернет-конференції «Актуальні проблеми мовної і літературної освіти в середніх навчальних закладах» (м. Вінниця, 19 травня 2016 р.), вона є редактором збірника науково-методичних статей «Методичний пошук учителя-словесника» (Вінниця, 2016) та ін. Лише протягом одного навчального року колектив створеної у 2015 році кафедри методики філологічних дисциплін і стилістики української мови у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського під керівництвом О. Куцевол досяг вражаючих успіхів [4, с. 7–14].

Справді, якщо креативність проявляється у праці, повсякденному житті та спілкуванні, є стилем діяльності, як це притаманно доктору педагогічних наук, професору, завідувачу кафедри Ользі Миколаївні Куцевол, лідер здатний легко підніматися і вести за собою як досвідчених кафедралів, так і молодих науковців, студентів, пошукувачів, аспірантів до нових методичних висот.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : [монографія] / О. М. Куцевол. – Вінниця : Глобус-прес, 2006. – 348 с.
2. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Куцевол. – К. : Освіта України, 2009. – 464 с.
3. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Куцевол. – К. : Освіта України, 2011. – 464 с.
4. Куцевол О. М. До нових висот методичної науки // Методичний пошук учителя-словесника : зб. наук.-метод. статей студентів і магістрантів / за заг. ред. О. М. Куцевол ; упоряд. В. В. Богатько. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – Вип. 5. – С. 7–15.

Дата надходження до редакції: 13.07.2016 р.